

УКРАЇНА

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)**

вул. Смоленська, 19, м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

*Малышева Л.П.
пропорційне
цінів економії
20.12.2021р*

Чернігівська районна рада

вул. Шевченка, 48, м. Чернігів, 14027

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – *НКРЕКП, Регулятор*), розглянула звернення Чернігівської районної ради Чернігівської області від 02.11.2021 № 01-01/1044, надіслане листом Секретаріату Кабінету Міністрів України від 08.11.2021 № 35920/0/2-21, і в межах компетенції повідомляє.

Положеннями статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

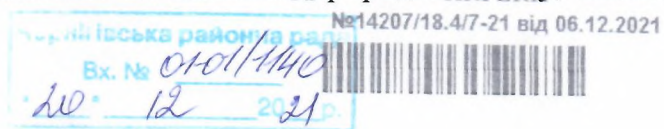
Статтею 5 Закону України «Про ціни і ціноутворення» визначено, що до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері ціноутворення належить забезпечення державної цінової політики, здійснення державного регулювання цін та визначення повноважень органів виконавчої влади щодо формування, встановлення та застосування цін, якщо інше не визначено законом або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Правовий статус НКРЕКП, її завдання, функції, повноваження та порядок їх здійснення визначені Законом України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (далі – Закон про НКРЕКП), положеннями якого, зокрема визначено, що Регулятор здійснює державне регулювання, зокрема шляхом нормативно-правового регулювання, ліцензування, формування цінової і тарифної політики у сферах енергетики та комунальних послуг та реалізації відповідної політики у випадках, коли такі повноваження надані Регулятору законом, державного контролю та застосування заходів впливу.

Щодо цін на природний газ

Згідно із положеннями Закону України «Про ринок природного газу» (далі – *Закон про ринок газу*) з 01.10.2015 НКРЕКП не має повноважень щодо забезпечення проведення цінової політики на ринку природного газу (у частині встановлення цін на природний газ).

Крім того, відповідно до положень статті 3 *Закону про ринок газу* ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб'єктів природних монополій, та за принципами, зокрема, забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, вільної

торгівлі природним газом та рівності суб'єктів ринку природного газу незалежно від держави, згідно із законодавством якої вони створені, вільного вибору постачальника природного газу.

Закон про ринок газу передбачає, з одного боку, державне регулювання монопольних ринків (транспортування, розподіл, зберігання природного газу), з іншого – розвиток вільної добросовісної конкуренції на товарному ринку природного газу. Тобто на оптовому і роздрібному ринках природного газу має діяти принцип вільного ціноутворення (крім випадку, коли з метою забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу на суб'єктів ринку природного газу покладені спеціальні обов'язки в обсязі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України), що передбачено частиною другою статті 12 *Закону про ринок газу*.

Так, згідно з положеннями частини другої статті 12 *Закону про ринок газу* постачання природного газу здійснюється за цінами, що вільно встановлюються між постачальником та споживачем, крім випадків, передбачених цим Законом.

Разом з цим зазначаємо, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 №1234-р «Деякі питання діяльності акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» попередньо погоджено рішення правління НАК «Нафтогаз України» щодо укладення ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» (далі – ТОВ) договорів постачання природного газу бюджетним установам та організаціям відповідно до примірного договору, зокрема за даними вебсайту ТОВ, по ціні природного газу 13658,42 грн за тис. куб. м (без ПДВ та тарифу на послуги транспортування природного газу).

Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.10.2021 № 1295-р «Деякі питання діяльності акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», попередньо погоджено рішення правління НАК «Нафтогаз України» щодо здійснення ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» постачання природного газу закладам охорони здоров'я державної власності (казенні підприємства та/або державні установи тощо) та закладам охорони здоров'я комунальної власності (комунальні некомерційні підприємства та/або комунальні установи, та/або спільні комунальні підприємства тощо) за примірним договором постачання природного газу бюджетним установам та організаціям.

Одночасно інформуємо, що з метою сприяння захисту прав побутових споживачів в умовах відкриття ринку природного газу, особливо в опалювальний період, коли відбувається коливання цін на природний газ, що має негативний вплив на фінансовий стан побутових споживачів, НКРЕКП постановою від 07.04.2021 № 572 «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП» надано можливість побутовим споживачам споживати природний газ протягом року за фіксованою ціною, яка буде діяти у період з 01 травня поточного року по 30 квітня наступного року.

При цьому строк дії базової річної пропозиції не залежить від початку постачання природного газу побутовому споживачу та триває до 30 квітня.

Постачальник не має права протягом періоду дії базової річної пропозиції (з 01 травня по 30 квітня наступного року) збільшувати ціну природного газу, який постачається в рамках базової річної пропозиції.

Водночас постачальники природного газу мають можливість пропонувати інші комерційні пропозиції для побутових споживачів, відмінні від умов базової річної пропозиції, що підвищить можливість для розвитку конкуренції на роздрібному ринку природного газу.

Згідно з положеннями частини першої статті 13 *Закону про ринок газу* споживач має право, зокрема, на вільний вибір постачальника; безоплатну зміну постачальника, крім випадків, передбачених абзацом другим частини першої статті 14 *Закону про ринок газу*.

Відповідно до положень частини першої та другої статті 14 *Закону про ринок газу* усім споживачам гарантується право вибору постачальника.

Забороняється стягувати плату або вимагати будь-яку іншу фінансову компенсацію у зв'язку із зміною постачальника (крім випадків, коли така плата або компенсація прямо передбачена договором постачання із споживачем, що не належить до категорії побутових споживачів).

Ураховуючи викладене, усі споживачі мають право на вільний вибір постачальника природного газу та безперешкодну його зміну, за умови дотримання порядку зміни постачальника природного газу.

Щодо тарифів на теплову енергію та відповідні комунальні послуги, централізоване водопостачання та централізоване водовідведення

Слід зазначити, що відповідно до постанови НКРЕКП від 07.07.2021 № 1085 (набрала чинності 08.07.2021), якою внесено зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання, затверджених постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 308, повноваження щодо регулювання діяльності підприємств сфери теплопостачання, зокрема у частині ліцензування та встановлення тарифів для суб'єктів господарської діяльності у сфері теплопостачання, *передано від НКРЕКП на місцевий рівень*.

У свою чергу, статтею 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон про самоврядування) визначено, що *до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження, зокрема, встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на теплову енергію (у тому числі її виробництво, транспортування та постачання), тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, на комунальні побутові та інші послуги, та делеговані повноваження, зокрема здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів*.

Крім того, відповідно до статей 17 та 20 Закону про самоврядування *відносини органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності* відповідних територіальних громад, *будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування*. Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, і не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення ОМС наданих їм власних повноважень.

Слід зазначити, що одним із принципів, на яких відповідно до статті 3 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» ґрунтується державна політика у сфері житлово-комунальних послуг, є забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги, на умовах самофінансування, досягнення рівня економічно обґрунтованих витрат на виробництво таких послуг.

Статтею 10 Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» (далі – Закон про державне регулювання) визначено, що тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку. *Встановлення тарифів на комунальні послуги, нижчих за розмір економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво, не допускається і може бути оскаржено в суді*.

Згідно з вимогами статті 32 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» (далі – Закон про питну воду) та статті 10 *Закону про державне регулювання тарифи на централізоване водопостачання та централізоване*

водовідведення (далі – *тарифи на ЦВВ*) розраховуються на підставі галузевих нормативів витрат і повинні повністю відшкодувати експлуатаційні витрати та забезпечувати надійну роботу об'єктів централізованого питного водопостачання і водовідведення. Тарифи на комунальні послуги формуються суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання на суміжних ринках відповідно до порядків (методик), встановлених НКРЕКП відповідно до цього Закону. Тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку.

Зазначені вимоги законодавства враховані у Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, затвердженому постановою НКРЕКП від 10.03.2016 № 302 (далі – *Порядок № 302*), який застосовується під час установаження тарифів на ЦВВ суб'єктам природних монополій, ліцензування діяльності яких здійснюється НКРЕКП (далі – *ліцензіати*).

Так, постановою НКРЕКП від 16.12.2020 № 2499 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 16 червня 2016 року № 1141» (далі – *Постанова № 2499*), яка набрала чинності з 01.01.2021, Комунальному підприємству «Чернігівводоканал» Чернігівської міської ради (далі – *Підприємство*) та іншим ліцензіатам, які скористалися своїм правом, визначеним абзацом другим частини першої статті 23 *Закону про питну воду*, та в установленому законодавством порядку подали відповідні заяви, розрахунки та підтвердні матеріали, що використовувалися при розрахунках тарифів, були встановлені економічно обґрунтовані тарифи на ЦВВ.

Встановлені *Підприємству Постановою № 2499* тарифи на ЦВВ для споживачів, які не є суб'єктами господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення (населення), становлять: 11,68 грн за 1 куб. м (без ПДВ) – на централізоване водопостачання; 11,73 грн за 1 куб. м (без ПДВ) – на централізоване водовідведення.

На зміну тарифів на ЦВВ, встановлених *Підприємству*, вплинули, зокрема, такі чинники:

1) зменшились обсяги реалізації, що враховані в діючих тарифах: на 3,69 % з централізованого водопостачання; на 4,75 % з централізованого водовідведення.

Обсяги реалізації визначені річним планом ліцензованої діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення, який погоджений начальником управління житлово-комунального господарства Чернігівської міської ради. Річний план розрахований відповідно до індивідуальних технологічних нормативів використання питної води, погоджений директором департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації та погоджений завідувачем сектору у Чернігівській області Державного агентства водних ресурсів;

2) збільшилися витрати на оплату праці: на 15,25 % з централізованого водопостачання; на 14,42 % з централізованого водовідведення. Заробітна плата урахована відповідно до Закону України «Про оплату праці»;

3) зросли заплановані витрати на оплату електричної енергії: на 17,11 % з централізованого водопостачання; на 1,60 % з централізованого водовідведення. Ураховані обсяги споживання електричної енергії не перевищують обсяги, що розраховані відповідно до норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів;

4) змінилися витрати на оплату податків та зборів: зросли на 10,74 % з централізованого водопостачання; зменшилися на 12,49 % з централізованого водовідведення;

5) збільшилася амортизація у зв'язку з введенням в експлуатацію основних засобів: на 2 227,48 тис. грн або на 29,64 % з централізованого водопостачання; на 1 176,89 тис. грн або на 15,16 % з централізованого водовідведення;

6) збільшилися витрати на ремонти: на 17,38 % з централізованого водопостачання; на 14,51 % з централізованого водовідведення.

Відповідно до пунктів 1.10 та 2.9 *Порядку № 302* у структурі тарифів на ЦВВ передбачено компенсацію/зменшення витрат різниці між фактичними витратами на оплату праці, електричну енергію і податки, збори та інші, передбачені законодавством, обов'язкові платежі за звітний період (12 місяців 2019 року) та запланованими відповідними витратами:

компенсація з централізованого водопостачання – 2 445,13 тис. грн;

вилучення з централізованого водовідведення – 219,17 тис. грн.

Відповідно до пункту 2 постанови НКРЕКП від 21.06.2019 № 1142 у структурі тарифів на ЦВВ *Підприємства* передбачено вилучення коштів на загальну суму економії коштів, отриманих у результаті недофінансування витрат, затверджених структурою тарифу на централізоване водопостачання та водовідведення у 2016, 2017, 2018 роках, з урахуванням фактичного строку дії тарифів, у сумі 713,60 тис. грн (без ПДВ), у тому числі: централізоване водопостачання на суму 638,65 тис. грн (без ПДВ); централізоване водовідведення на суму 74,95 тис. грн (без ПДВ).

Крім того, на виконання вимог статті 16 Закону про НКРЕКП та *Порядку* проведення відкритого обговорення проектів рішень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.06.2017 № 866, 03.12.2020 за участю, зокрема, заступника Чернігівського міського голови Атрощенко О. А. проведено відкрите обговорення (відкрите слухання) проекту постанови НКРЕКП щодо встановлення *Підприємству* тарифів на ЦВВ на планований період 2021 року, за результатами якого вирішено підтримати зміну тарифів на ЦВВ *Підприємству* для споживачів, які не є суб'єктами господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення (населення), на рівні: 11,75 грн за 1 куб.м (без ПДВ) – на централізоване водопостачання; 11,76 грн за 1 куб.м (без ПДВ) – на централізоване водовідведення. Відкрите обговорення (відкрите слухання) оформлене протоколом від 03.12.2020.

Копії вищезазначених документів, а також обґрунтування щодо прийняття *Постанови № 2499* знаходяться у відкритому доступі на офіційному вебсайті НКРЕКП в мережі Інтернет (<http://www.nerc.gov.ua>) в розділі «Засідання НКРЕКП» > «Матеріали до засідань» > «Матеріали до засідань у 2020 році» > «Матеріали до засідань у грудні 2020 року» > «Матеріали до засідання 16.12.2020».

З огляду на викладене при встановленні *Підприємству* тарифів на ЦВВ НКРЕКП діяла на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачений чинним законодавством України.

Поряд з цим зазначаємо, що запровадження мораторію на встановлення економічно обґрунтованих тарифів у сфері централізованого водопостачання та централізованого водовідведення може призвести до погіршення фінансово-економічного стану підприємств галузі, зниження якості послуг, підвищення вірогідності системних аварій з непередбачуваними наслідками, а для покриття збитків підприємств-монополістів у цій сфері необхідно буде передбачити джерела фінансування з відповідних бюджетів.

Щодо заходів спрямованих на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності підприємств сфери теплопостачання слід зазначити, що з метою врегулювання заборгованості за природний газ (у т. ч. виробників теплової енергії) прийнято Закон України від 14.07.2021 № 1639-ІХ «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного

газу» (далі – Закон № 1639) (набрав чинності 29.08.2021), яким, зокрема, внесено зміни до Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення».

На сьогодні Типове положення про територіальну комісію з питань узгодження заборгованості з різниці в тарифах та Методика визначення заборгованості з різниці в тарифах затверджені постановами Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 № 932 та від 15.09.2021 № 977 відповідно.

Для участі у процедурі врегулювання заборгованості теплопостачальні та теплогенеруючі організації, підприємства централізованого водопостачання та водовідведення включаються до реєстру, який веде центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері житлово-комунального господарства, порядок ведення та користування яким затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2017 № 93 (далі – Порядок № 93)

Постановою Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1097 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій, підприємств централізованого водопостачання і водовідведення» внесені зміни до Порядку № 93, Типового договору про реструктуризацію заборгованості за спожитий природний газ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 222, Типового договору про реструктуризацію заборгованості за спожиту електричну енергію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 221, з метою приведення їх положень у відповідність до вимог Закону № 1639.

Щодо захисту населення від підвищення тарифів на комунальні послуги та забезпечення ОМС додатковим ресурсом для підтримки бюджетів територіальних громад в умовах функціонування повноцінного ринку природного газу, слід зазначити, що 30.09.2021 Кабінетом Міністрів України, НАК «Нафтогаз України», Офісом Президента України, Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» та Палатою місцевих влад Конгресу місцевих та регіональних влад підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері постачання теплової енергії та постачання гарячої води в опалювальному періоді 2021/2022 рр., яким передбачено, зокрема:

недопущення застосування до кінцевих споживачів комунальних послуг (населення) підвищених тарифів на послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води в опалювальному періоді 2021/2022 року;

забезпечення безперебійного постачання природного газу підприємствам теплопостачання з метою надання ними послуг з постачання теплової енергії та постачання гарячої води споживачам, зокрема об'єктам соціальної сфери;

забезпечення Кабінетом Міністрів України спрямування виробникам теплової енергії, у тому числі ОСББ/ЖБК, релігійними організаціями, що уклали (укладають) з ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» трирічний договір про надання послуг з постачання природного газу, обсягу природного газу за ціною 7 420 гривень за тис. куб. м (з ПДВ) для виробництва теплової енергії, надання послуг з постачання теплової енергії та постачання гарячої води для категорії споживачів «населення»;

виділення в договорах постачання природного газу між виробниками теплової енергії та ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» окремого фіксованого обсягу газу, який буде розрахований як середньо-арифметичне значення обсягу фактичного використання природного газу контрагентом за останні три роки у відповідному місяці для потреб виробництва теплової енергії та надання відповідних комунальних послуг бюджетним установам та організаціям, за фіксованою ціною.

Зазначена ціна та визначені обсяги газу будуть діяти до 31 травня 2022 року (включно), а в подальшому переглянуті відповідно до умов договору постачання природного газу;

забезпечення Кабінетом Міністрів України *державної підтримки бюджетів територіальних громад*, зокрема за рахунок субвенції на допомогу громадам, у яких індекс податкоспроможності менше або дорівнює 0,9, що дозволить покрити не менше 80 % дефіциту коштів місцевих бюджетів на підтримку підприємств теплопостачання, починаючи з четвертого кварталу 2021 року;

спрямування у 2022 році до місцевих бюджетів територіальних громад з метою фінансової підтримки підприємств теплопостачання та сталого проходження опалювального сезону 2021/2022 рр. **додаткових відрахувань** за рахунок ПДФО та акцизного податку;

опрацювання питання спрощення процедур надання фінансової підтримки органами місцевого самоврядування підприємствам теплопостачання;

забезпечення у державному бюджеті протягом 2021/2022 років достатнього фінансового ресурсу для **виплати малозабезпеченим верствам населення житлових субсидій** на оплату житлово-комунальних послуг.

Водночас повідомляємо, що на виконання пункту 11 Меморандуму прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 10.11.2021 № 1209 «Деякі питання нарахування (визначення) плати за теплову енергію, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води у зв'язку із зміною ціни природного газу», якою передбачено механізм зміни теплопостачальною організацією (виконавцем послуг з постачання теплової енергії та постачання гарячої води) *розміру нарахувань за теплову енергію, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води* споживачам (крім населення, бюджетних установ, релігійних організацій) у зв'язку із щомісячною зміною ціни природного газу (без урахування зміни тарифів на послуги з транспортування та розподілу природного газу, торговельної надбавки (націнки) постачальника).

Щодо питання соціального захисту населення

Слід зазначити, що збільшення видатків на виплату пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг та вирішення інших питань, пов'язаних із соціальним захистом населення не належать до повноважень НКРЕКП.

Водночас зазначаємо, що на сьогодні центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту, є Міністерство соціальної політики України, яке відповідно до підпункту 2 пункту 4 Положення про Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423, розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції.

Відповідно до пункту 2 Порядку надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 373, Мінсоцполітики є головним розпорядником коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу у грошовій формі.

Член НКРЕКП

О. Магда